

ԲԱԺԱՆՈՐՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղարկոյ համար	
Տարեկան	10 ֆր.
Վեցամսեայ	5 »
Արտասահմանի համար	
Տարեկան	12 »
Վեցամսեայ	6 »
Անկերթիայի համար	
Տարեկան	2.50 ֆր.
Վեցամսեայ	1.25 »
ԳՈՒՆԻԿՆԻ ՎՃԱՐՆԼԻ	

Մասնագրան սուր ստաթիկ երեւիկ համար 40 սակարկի է. իսկ վերջին երեսի համար 20 սակարկի է. երեւիկ սակարկի անգրաններու համար 20 Օ10 գեղջ կըլնայ:

ՇԱԲԱԹ

Կառնա (Austria) Վիեննա
 Ռ. Բ. Կալեմկարյան
 Մեքսիկոյի Վալադարիս
 Վալադարիս (Bulgaria)
 Վալադարիս (Bulgaria)
 Վալադարիս (Bulgaria)

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻ ՉՈՐԵԲՇԱՐԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ОТГОВОРНИКЪ: Д-ръ Т. Хр. СТОЯНОВЪ

(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)

(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)

ՄԵԿՆ ԷԼ ՇՆԿԱԻ

Դեռ մի քանի շաբաթներ առաջ, ամէն մի հայ սղեւորվում էր Անմեղիկեանի կրակոտ ճառերով և նրա բռնած կատաղի ու անվեհեր դիրքովը գէպի թուրք կառավարութիւնը և Սուլթանը: Անմեղիկեան ընդունակ յեղափոխական քարոզիչ էր, թէեւ երիտասարդ թուրքերի հետ միացած, բայց և այնպէս կուռում էր նոյն անտանելի բէժիմի, նոյն բռնակալի դէմ, որի դէմ կուռում ենք մենք հայերս:

Անմեղիկեանը ոչ միայն հայերիս մէջ հոշակվեց իբր սաղանդաւոր թշնամի թուրք կառավարութեան այլ և ևւրոպացիների մէջ, և յարգվում էր իբր մի «մարդ»:

Բայց այսօր, ի՞նչ է Անմեղիկեանը. Սուլթանի սովիներով շրջապած, ամէն զաղափարական սրբութիւն սոքի տակ աւած, հոգին ու սիրտը ծախած մի ցած արարած:

Ուրեմն մէկն էլ ընկաւ... Մի ընդունակ հայ էլ աղտոտվեց, մրոտվեց և ապացուցեց որ վատ հայը միշտ վատ է, որչափ էլ նա զարգացած և խելացի լինի: Ո՞վ է Անմեղիկեանը, ի՞նչ շրջանի է պատկանում, ի՞նչ միջավայրի ծնունդ է, որ յանկարծակի այդպէս փոխվեց, կաշառվեց, վաճառվեց այն բռնակալին, որին դեռ երէկ ատում, արհամարհում և հայհոյում էր: Ինչո՞ւ այդպէս շուտով արի մարդու վայել բարձրութիւնից ընկաւ այնքան ցած, յեխերի մէջ, և դարձաւ մի ստորաքարշ սղուռ...:

Որովհետեւ Անմեղիկեան անբարոյական, ցած միջավայրի ծնունդ էր. նոյն միջավայրի, որտեղից դուրս են վիժել Գէլեկեաններ, Բիւլբուլեաններ և դրանց նմանները: Այդ տեսակ մարդիկ շահի և փառքի համար դառնում են Սուլթանի թշնամիներ, իսկ շահի և մեղի կեանքի համար, նոյն Սուլթանի փայլուն

սովիով հրապուրվում և խոնարվում են նրա սոքերի առաջ...

Եւ դրանք հայեր են, Սաամբուլի մեղի կեանքի հարադատ արտադրութիւններ, ամենազարգացած, ամենախելացի դասակարգի ծաղիկները—կատարեալ օձի ձագեր:

Ճշմարիտ մարդ ապշում, կատաղում է, երբ տեսնում է որ Սաամբուլի այն հայ դասակարգը, որը իր միջից պէտք է հանէր խելքի, բարոյականութեան տիպար ազգային վերածնութեան առաքելներ, իր արգանդից դուրս է վիժում Անմեղիկեան, Գէլեկեան, Բիւլբուլեան և ուրիշ շատ դրանց նման ցած արարածներ...:

Չըզվեք դրանցից. զգուշանանք դրանց նման, թէեւ դեռ դիմակները երեսներին, պերճախօս, խելացի մտաւոր լարախաղացներին...:

Դուրս վանենք մեր միջից դրանց նման օձի զաւակներին...:

Որչափ շատ մնան մեր մէջ, այնքան կը թունաւորեն...:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԸ
 ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՋ

Հայաստանէն տխուր լուրեր կը հասնին մեզ: Ամէնուն յայտնի է թէ՛ 1894էն մինչեւ 1897 ի՞նչ սոսկալի կոտորածներ ի գործ դրուեցան հոն: Փոռէս, երկու տարի առաջ, խորհրդարանի բեմէն, սքանչելի կերպով շեշտեց դատաւարաբար համար «կարմիր Սուլթանի» կողմէն գործուած վայրենութիւնները, և հոշակելու մեծ աէրութեանց գործակցութիւնը. ի մէջ այլոց շարագործ Հանթօթիներ:

Թերեւս շատեր կարծեն թէ՛ յիշեալ թուականէն ի վեր թուրք կառավարութեան ձեռքով հրոյ և արեան ճարակ եղող թշուառ Ա-

նաստուրի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է. Ամենեւին...: Փոքր Ասիայէ հասած նորագոյն տեղեկութիւնք կը հաւաստեն թէ տեղգամ Ապտիւլ Համիտի ոճիրներն վայրկեան մը իսկ չեն դադրած: Ահա քանի մը նորագոյն գէպեր:

Հինգ կամ վեց շաբաթ քիւրա հեծեալներու խումբ մը, գիշեր ատեն Գիլիսի մօտ Տարման! կոչուած գիւղը, Մարտիրոս Սարգիսեան անուն հայու մը տունը մտաւ բռնի. խեղճը լաւ մը կապելէ յետոյ, քիւրտերը մահուան սպառնալեաց տակ բոլոր ունեցած դրամը առին, և տունը կողպտելով. կարասիքը Մարտիրոսի ախոռը գտնուած շարինբու վրայ բեռնցնելով տարին: Սակայն աւաղակներն այդ գործողութեանէն ալ չգոհանալով՝ ետ դարձան, խեղճ հայը դանակի «երեսուն և վեց» հարուածներով վիրաւորելով պատահանէն վար սայլատակին վրայ նետեցին և հոն թաղեցին մեռելալու: Կրտսի թէ՛ Մարտիրոսի ընտանիքին անգամոց շատերը այս զարհուրելի տեսարանէն յետոյ վախերնէն մեռած են:

Ատանայէ, Տիարպէքիլէ, Պիթիլիս և ուրիշ կեղրոններէ հասած լուրերն, ներկայ կացութիւնը երկիւղալի կերպով կը նկարագրեն:

Նշանակուած մասնական կոտորածներն և հարստահարութիւններն նոր ընդհանուր կոտորածի մը յառաջընթաց նշաններն ըլլալ կը թուին:

Մեծ մարդասպանը հայ ազգին շնջման շուտով հասնելու համար, արդէն որոշեալ ծրագրի մը կը հետեւի. իրեն համար անհրաժեշտ է անգործութեան մատնել կամ բոլորովին շնջել հայ ժողովրդեան պահած մի քանի ազատութիւններն, որոնք կը թոյլատրեն իրենց ներքին գործերն իրենց ձեռքով վարելու, իրենց ազգային զպրոցները կառավարելու և իրենց աւանդութիւնները պահպանելու:

Կարոցները մանաւանդ հայ

հասարակութեան մեծանն կըրթութեամբ՝ միշտ նախանձելի խնամոց աւարկայ եղած են, և շատ բարձր թրքաց գպրոցներէն (որով կրնան մեկնուիլ փտորածներն):

Ելլաղ-Քէօզլի գահնին սոխցիներքեւ սողացող, իրենց հայրենեաց դաւաճան երկու հայեր, Օրմանեան Պատրիարքը, ճիւղութիւններու ձեռնասուն աշակերտ և Արթին փաշա, ատելի բռնակալին խորհրդոցը կօզնեն:

Այս այն Օրմանեանն է, որ Լահէի խորհրդին ուղղած ամօթալիր հեռագրով մը, չվարանեցաւ հայոց և երիտասարդ թուրքերու ազնիւ ջանքերն անվաւեր հրատարակելու, որոնք իրենց երկրին կրած վարհուրելի հարստահարութեանց դէմ կը մաքառէին: Կը պատմուի թէ՛ վերջերս Պուլկարիոյ հայերն, ծաղրելու համար, Օրմանեանին ձեռք ձք մահմետականի զգեստ զրկեցին. կարմիր ֆէս մը կանանչ ապրոջով, պատմուճան մը և հողաթափեր, (անշուշտ սարը մէտաբապուճ):

Բոլորովին անտեղեակ իրեն եղած խայտառակութենէն, թըշուառականը անմիջապէս այս բարեկենդանական զգեստով Սուլթանի առջեւ ներկայացաւ, որ բնականաբար մեծ պատիւներ ըրաւ անոր:

Օրմանեան Պատրիարքը իր աչաց առջեւ ամենէն ատելի աւարդարութեանց զործագրութիւր կը տեսնէ, առանց գտնելու բաւ մը իր ախրովը գէմ բողբուլու համար:

Երեք շաբաթ առաջ երկու հայ երիտասարդներ, Ներսէս Թէլեան և Գարեգին տէր Խաչատուրեան, որ Գաղիոյ մէջ բժշկական ուսումը նոր աւարտած էին, բանալը նետուեցան այնպիսի պատճառներով, զոր Օրմանեան գիտէ թէ անմեղ են. բաւ մը իսկ չըսաւ զիրենք աղատելու համար: Քանի մը օր վերջ թիւրք կառավարութիւնը գիտնական բրօֆէսոր Պէրպէրեանի վարժարանը կը գոցէր:

Բնականաբար հայ հասարակու-

Թիւնը Ապտիւլ-Համիտի այս հաւատարիմին հրամարականք խնամքը կը պահանջէ:

Պ. Տէլգասէի կառավարութիւնը չկրնար անապահակ բլլալ մեր Կ. Պոլսոյ քննարկներն: Պ. Գոնիմանի հետեւած ահաճելի քաղաքականութեան. երբէք Գաղիոյ դարաւոր աւանդութիւններն այս ատուկան անսովոր կերպով չէին վտանգուած. մարդասպան Ապտիւլ-Համիտի սիրաբ գայթակղեցնելով է Գերմանիան անոր աչքէն ձգելու ու նոյն պատուակիրն տակ, չկայ ամենայն պարտութիւնները և զաւանձուստ թիւններ որ չգործէ Պ. Գոնիման խեղճ հայոց նկատմամբ. և որ չփորձարկի ինկ խոստանալ «կարմիր Սեյթիմի» հայերու և եւրիաստանի թիւրքերու Գաղիայէ ազատութիւնը:

Հանութեան հետեւած ընթացքին վրայ նշանաւոր յառաջադիմութիւն մը կը տեսնուի. զոնէ նա Պանտաջի Պիղատոսի քաղաքականութեան հետեւելու կը միտէր. և անոր կտորածներու մէջ ունեցած մասնակցութիւնը լուրջայն էր:

«Լա Բըթիթ Խէրիւպիլի»-ի մէջ գրեց Պ. Ժան Լոնկէ:

Թարգմ. Յի Սե Բարեգ. 18 սեպտեմբեր

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իջմիր. 13 Անգս.

Երբ շատ անձուկ տուրով պարգեցինք Իջմիրցիին զոհարելու փեսան ազին հանդէպ իւր աչքի տակէն փորձեց զայլ կային հաստատելու:

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՍԻՍԻ ԱՆԿՍՈՒԹԵԱՆ

ՉԱՓԱՅԱՆՅՈՒԹԻՒՆ ԿԱՍ

ԱՏԵՐԻ ՈՒԹԱՊԱՌՈՒԹԻՒՆ

Ե.

Ճշար. Ամիսոյ քիւիկն)

Համայնայ թէ բոլոր զիւանդակները չունեն ձաշվում և քայքայութիւն:

Կապուարութեան մէջ գտնվող իմ բարեկամներից շատերին հարց ու փորձ արած եմ մաքի ու ժառանգութեան մասին: Սրանցից մէկը ինձ գրեց, որ իրա ամենամեծ յոգնածութիւնը նախարար եղած ժամանակ ունկնդրութիւն շնորհելն էր: Երբոր երեկոյին, ու ժառանգութեան, նրան պէտք էր լինում բազմաթիւ այցելութիւններ ընդունել և միտքն ու յիշողութիւնը նեղել երկար ժամանակ անցած բաների վրա: այս ճիգը նրան անապահակ էր գտնուում: Աւելի ստուգութեան համար, ուզում եմ նրա նամակից մի հատուած մէջ քերել: «Ի՞նչ ամառ իմ սեւ մազերը սպիտակացան: Ուղեղուս յաճախ մի ճշմարիտ ցաւ զգալ սկսեցի, շատ

տուժիւնները, կը մնայ պարզել և այն, որ նա վերջերս գրաւեց, իբր գովելի ձեռնարկի մը առաջին նախաձեռնողը, հայ լրատվեան ու շաղբու թիւնը: Այս հարցը սակայն ամբողջ հայութեան համար հետաքրքրական է:

Մամուրեանի 50ամեակի յորելուանը տօնելու մասին է խօսքերնին, զոր հրապարակ նետուած է ժամանակէ մը ի վեր, քանի մը տեղացի հարուստներու կողմանէ: Մի գործանաք «հարուստներու» լրտելուս: Ատանք Պ. Մամուրեանի քանի մը տարուան հլու համակերպութիւնը և իր «մոմուլա»-ով բրած խնկարկութեանը վարձքն է որ կուտան, վախճալով որ մի գուցէ ձերուներն իր մահուան ճգնաժամին անիծէ իրենց, զինքը իր անցեալի ունեցած քչիկ մը փառքէն ու խցճի հանգստութեանէն զրկելուն համար:

Մամուրեանը, փառք Աստուծոյ, ետ շի մնայ կարգ մը Պոլսական գրողներու վերջերս արտայայտած ստիկաստութիւններէն: Ինքն ալ մեծ բաժին մը ունեցաւ հոն: Հարուստին շահը պաշտպանեց ի վիստ աղքատին. այն նախնական գաղափարները, զոր ժամանակ մը իր երիտասարդական գրչին փայլն էին, վերջին տարիներս հալածուեցան իր գրչէն: Հարկ չկայ հոս երկար փաստերու ետեւէ վաղել: Իզմիրի մէջ և այլ ամէն ուրքեր որ յարատեւ «Արեւելեան Մամուլ» ստացուած է, անպատճառ հաստատուելու է մեր ըսածները: Իսկ անոնց որ չեն հասկըցած, կառավարիկներ անգամ մը եւս աչքէ անցնել հին և նոր «Մամուրեան» և պիտի համոզուին մեր ըսածին: Իսկ թիւ է հին

նկարդերիս ձգտանութեան շնորհիւ գործերի բնուր շուտով նորից ձեռք առնելու զիւրութիւնը կուտենամ: Եւ շարժել վերջանալուց ասաջ մտադիր եմ պաշտօնիս վերադառնալ: Կապուարի նախնականութիւն ընտրել արտայայտութիւն գաւայ, որը շատ անգամ գործածված է մի ֆիզիոլոգիական օրէնք հասկացնելու համար: այսինքն մի չափազանց ուղեղային աշխատութիւնից յետոյ հանգստութեան անհրաժեշտութիւնը: Նա ասուած էր, որ ուղեղը պէտք է այն զաշտի նման հանդիպել: որ յաջորդ ստարին անմիջապէս ցանկելու համար հանդիպելու է:

Կառավարութեան մէջ գտնվող իմ բարեկամներից շատերին հարց ու փորձ արած եմ մաքի ու ժառանգութեան մասին: Սրանցից մէկը ինձ գրեց, որ իրա ամենամեծ յոգնածութիւնը նախարար եղած ժամանակ ունկնդրութիւն շնորհելն էր: Երբոր երեկոյին, ու ժառանգութեան, նրան պէտք էր լինում բազմաթիւ այցելութիւններ ընդունել և միտքն ու յիշողութիւնը նեղել երկար ժամանակ անցած բաների վրա: այս ճիգը նրան անապահակ էր գտնուում: Աւելի ստուգութեան համար, ուզում եմ նրա նամակից մի հատուած մէջ քերել: «Ի՞նչ ամառ իմ սեւ մազերը սպիտակացան: Ուղեղուս յաճախ մի ճշմարիտ ցաւ զգալ սկսեցի, շատ

ները չկայ գէթ կրնան 2-3 տարի առաջուանները գտնել կարգալու հասկնալ ձերուներն Մամուրեանի ծերացած գտնելի արտագրութիւնները, ազատ գաղափարներու գէթ ունեցած տրշաւանքները, հայութեան ազատութեանը ձգտող տարրին գէթ պիղծ բերնով բրած հայհոյութիւնները... ևն. և այլն:

Այն ատեն ամէն ոք պիտի հարցնէ Իզմիրցի լրջախոհ և նոյնիակ պարզամիտ դասակարգին հետ ինքն ալ թէ ինչ ըրած է Մամուրեանը որ յորելուանը կը ստնէն: Պ. Մամուրեանին 50ամեակը կը տօնուի, իբրեւ հայ գրադէպի և ազգային ուսումնական գործիչի... Մենք, կամ լաւ եւս, իմ կարծիքով գրադէպ և դաստիարակ տոկուն գործիչ ընդունելու ենք անոնք որ իրենց գործունէութեան երկար տարիներուն մէջ կարողացած են ճիմկան արդիւնք մը յառաջացնել, գաղափարի յեղաշրջում մը, գոնէ փոքրիկ դասակարգ մը ստեղծած լինին անոր իրենց դաւանած ուղիւթիւնը անցնելով արժանի բլլան որ սպազայ հայութիւնը յիշէ Մամուրեաններու արժանիքը: Մենք ատանկ բան մը չենք անններ. անտարակոյս այդպիսի երկուցի մը չէր կրնար ծաճուկ մնալ, և այժմ մենք արդէն ականատես ենք որ ոչ մի գաղափարի մարգ չկայ որ Մամուրեանը ընդունի իբրեւ ազգային կամ հասարակական անվիանք գործիչ: Մամուրեանը իր ազրուստին իր շահուն համար աշխատած է ըսելու իրաւունքը ստուա մեղ մանաւանդ վերջին տարիներու իր ընթացքը ուր

տարբեր այն նկարագրակերպից որոնցով երբեմն ասնջվում եմ: Մի խուլ, բութ ցնու էր: մի ցաւատանջ ծանրութիւն, որը վերագրում էր ուղեղիս ու ժառանգութեան: Ամենաուշագրաւ պարագան անքունութիւնն էր. կամ մի խանգարում քուն, որի մէջ այնքան հեծում էր, որ շատ անգամ կրնա ոտի վրա էր մնում, կարծեմով թէ ես ինձ տկար եմ զղում: Ստամոքս վատոյթ էր, ատանց ախորժակի հեպտի, ձեղաւկան ցանկութիւնները դադարակէն: Շատ տարիներ նախարար եղած իմ բարեկամներից մէկին խնդրեցի ինձ մի քանի տեղեկութիւններ տալ իրա ատղջական վիճակի մասին: այն շատ երկար եւ շատ սուր կուր ժամանակ, որ նա պարտաւորվեց մղել մի օրինակի ընդունել տալու համար: Ահաւասիկ իրա պատասխանը: «Բնաւորութիւնս շատ փոխվել էր, մի արտակարգ նեարդային գրգռումից ասնջվում էի: Բնաւորիս մէջ ցոյց տուած խաղաղ եւ գորովալի բնաւորութեանս հակառակ, սակաւախօս, դիւրագրկիւն էի դարձել, և գուցէ գործերը շատ փաթեմարանային, եթէ բարեկամներս մերոնցից գրողված ինձ ստիպած չը լինէին մի քանի ժամանակ զիւղումը անցկացնել»:

«Ախորժակ» նուազել էր, բայց ոչ մկանային ոյժս. այսուամենայնիւ

բացի շահէ ուրիշ ոչինչ չէր տեսնուեր. և այդ շահին համար ամէն տեսակ օսիկեստութեան, ամէն տեսակ յիմարութեան և էնտրիգներու ախանապես եղանք, փառք Աստուծոյ:

Այժմ կը մնայ մեզ երբեք չի զարմանալ, որ քանի մը ընչ ազաներ նախանձելով Ռուսահայոց այդ կարգի գործառնութեանց, իբր թէ իրենք ալ նմանիլ ուզեն ձեռնարկելով այդ յորելուանին նախագահ կարգելով սեղուոյս առաջնորդ Մելքիսեղեկ սրբապանը:

Արդեօք չէին կըցած ցարգըմբունել թէ Ռուսահայք, նախքան յորելուաններ տօնելը, շարք մը ուրիշ աչքի իյնալիք գործունէութիւններ ունեցած են, որոնց բնական հետեւութիւնն է իրենց կատարած յորելուաններու տօնումը և ոչ թէ կոյր հետեւութիւն մը: Կր յուսանք թէ այդ յորելուանը նախաձեռնողք պիտի ըմբռնեն այս կէտը, զոր կարեւոր է առ հասարակ մեղ համար:

Անցեալ օրեր քանի մը նշանաւոր թուրքեր հոս ձերբակալուելով քանի մը օր բանտ մնացին և այժմ աքորուած են դէպի Անատոլու: Ներսերը գէպի Փոքր Ասիա կըսուի թէ կառավարութիւնը յաւկապէս պաշտօնով զրկած է ատոնց: Ատանք իբր թէ Երիտասարդ Ռուք կուսակցութեան կը վերաբերին եղբր: Այժմ հոս շատ խստութիւններ կայ, մտնաւանդ թուրքերուն համար: Լրտեանելու թիւր չափազանց բարձրացած է: Մովափը կը վիտան ատոնք քթերին ամէն տեղ կը խօթեն և որս մը կորոնէն բլլայ

երեկոյին ինձ թուած էր թէ տեղիցս երբէք չէի կարողանում շարժուլ: Տեսողութիւնս փառաւել էր. և նեարդային ցնցումներ ուէնի, որ յանկարծ էին գալիս»:

Այնքան աւելի մեծարժէք է զիտալ չափազանց եւ մշտապէս աշխատութեան ներգործութիւնները, երբոր ինչորեք շատ մեծ բնագունակութեամբ, շատ զօրեղ մի մարդի վրա է, որը գտնվում է ծաղիկ հասակի իշխանութեան տակ և արդէն բնատեղացած է խորհրդական կոնսուլին:

Դիւանապետների մարք ու ժառանգութեան վրա դեռ ուրիշ տեղեկութիւններ ունենալու համար, պարտաւորվեցի մի քանի արեւտակիցներին աղնութեան զիմել, որոնք պատահութիւն են ունեցած այս կարգի հիւանդներ դարմանելու:

Խորհրդարանական կեանքի մասնակցող երեսփոխանների մօտ շուտով երեսան են գալիս սրաի հիւանդութիւնները եւ նեարդայնութիւնը: Այդ անձերի բժշկանքից ինձ պատմված մի քանի զեպքեր եմ չիշում:

Խնդրել շատ գործունէայ մի Երեսփոխանի վրա է, որ ժամանակ առժամանակ ուղեղային յոգնածութիւնից բնկնվում և ստիպվում էր բժշկական օգնութեան զիմել:

Իրա մօտ ուղեղային ու ժառանգութեան առաջին երեւոյթներն էին

հայ, յոյն կամ թուրք նոյն է իրենց համար:

Անցեալ օր Սպարդալեաններէն մի երիտասարդ եւս բանաստեղծացաւ, և քանի մը օր բանաստեղծութիւններով աշխատեցաւ և անհասկանալի թեման պատճառաւ եղած մատուցեալ մը հետեւանքը կը կարծուէր այդ, քանի որ յիշեալ երիտասարդը բացի իր տարբերակներէն ուրիշ ոչ մի մտածում չունէր, որոնց համար յատուկ աստիճաններ կը պահէ եղեր: Աստիճանները հաստ են եղեր, երեքն ալ առանձին տուններու մէջ գրուած: Իր ձեռքակալութիւնը կը կարծուի որ ասիէ հետեւած է. այսինքն ուրիշներ նախանձեղով իր սիրուհիներուն զինքը մատնած են անոնց տիրանալու համար:

Բայց հոս, եթէ ոչ յատուկ տուններ վարձել պահելը, գոնէ տարբերակներու համար ոչ սիրուի ոչ ալ քսակ կը խնայուի:

Փ. ՊՈԼԻՍ, 20 Սեպտ.

Ֆիլիսոփայի եւս քաղաքացիական ու հոգաբարձութիւնը. — Ազգ. վարժարանները բարեկարգութեան նախնականները. — Չասնելի անձր գործին. — Նոր ուսուցիչները. — Այցելուի նշանը:

Եթէ լրագրական թղթակցութեանց մէջ գրեթէ միշտ նկատուած ներքին կռիւները, երկպառակութիւնները, գաղափարական հակառակութիւնները խառնուած անհասկանալի կը բերուին անսահման պոռթկումին յուսահատութիւն բերելու շափ կը արեւելանքնեն զմեզ, սակայն գրեթէ միշտ ալ, հոգիներու անյուսալի ուժարարութեամբ մը կարծես:

անքնութիւնը եւ զլիսացաւ. այս բառական չէր նրա հրատապ գործունէութիւնը կասեցնելու: Եւրոպական միջնաւե կը չը գիտեմ թէ որ նիւտուսը, մտապաւ ինչ որ սկզբում ասել էր: Եւրոպական բարեկարգութեան զինքը անհասկանալի թեման պատճառաւ գործունէութեան կը չը գիտեմ թէ որ նիւտուսը, մտապաւ ինչ որ սկզբում ասել էր: Եւրոպական բարեկարգութեան զինքը անհասկանալի թեման պատճառաւ գործունէութեան կը չը գիտեմ թէ որ նիւտուսը, մտապաւ ինչ որ սկզբում ասել էր:

Ազգային ուժասպասութեան ամենապարտաւոր արտասանիչը այդ է եւս երբոր այդ երեւան է գալիս եւ գարթնած ժամանակ յոգնածութիւն է զգացողու. հարկաւոր չէ նոյնիսկ բոժիկի գիմել, պէտք է մտահանգել (սը իտարտ), խորհելուց դադրել կամ վախենալ աւելի վստահութեամբ բարդութիւններով:

Մի ուրիշ երեսփոխան, որին խորհրդարանական աշխատութիւնները շատ յոգնեցրել էին, մի պաշտօնական կոչուեցի ներկայ գտնուելով որտեղ պիտի խօսէր, սրտի այնպիսի բարակութիւնը ունեցաւ որ իր ձեռքը չը կարողացաւ արտասանել եւ ստիպուեցաւ մի քանի խօսքերով մի բանաստեղծութիւն արտասանելու մէջ սահմանափակուել: Այդ ժամանակից սկսած, սրտի բարակութիւնները շատ անգամ կրկնուցին եւ երբոր իրա աշխատութեան սեղանի առջ նստում էր, նորկանք

այդ կիրքերը կը խաղաղին, այդ երկպառակութիւնները կը պարզուին և վճիռ համաձայնութիւնը կուգայ ամէնուն վերջակէտը զննել, միշտ քայլ մըն ալ առնելով գէպի յառաջգլուխութիւն:

Ֆիլիսոփայի երջանիկ է. իր գրած յոյսերը նոր թաղականութեան վրայ ի դերու չելան. լուրջ, հաստատ ու խոհեմ քայլերով, իր պաշտօնին անցած օրէն, անիկա սկսաւ հետզհետէ ջանալ պարզելու տեղուց ազգային գործերուն անյողութիւն բաւիղը: Օգտուելով ամէն կողմ իր շուրջը սփռուած համակրութիւնէն, անարգել իր ընկալած ճամբուն մէջ, առանց նկատուելի, առանց վերապահութեան, իրեն աջակից ունենալով նորընտիր հոգաբարձութիւնը, անիկա ձեռք առաւ քաղաքիս երկու զլիսաւոր հաստատութեանց բարեկարգութեան խնդիրը. եկեղեցին և գաղտնի: Բարեկարգել եկեղեցին՝ իր մատակարարութեան, կալուածներու հսկողութեան ու շահագործումին, ազգային սնունդին եւ լուսավորութեան համապատասխան ծրագրի մը մշակութեամբ և վարժարանական պիւտակէն ընդլայնումով: Գործը պարս կարելի է ամփոփել մէկ քանի տողով սինակներու մէջ, բայց որոնց իրագործումը ժամանակի ու միջոցի միանգամայն պէտք ունի:

Նորընտիր հոգաբարձութիւնը մասամբ նախորդներէն զարգիւ

էր զգում: Անքնութիւնից եւ ձեռքերի ու ոտների նշանաւոր յոգնածութեան ընդունել էր, որոնք պատկուցում էին. զլիսաւորարար երբոր մի համարակալան համարութեամբ մէջ էր գտնուում: Մի օր, անհարանած ժամանակ ստիպուեց նստել, այնքան տանջված էր սրբունքները զոգողություն: Ողջագահիկ կանոնի ամենապարզ գանցառութեան մի փորձարկից էր հետեւում, որ երկու կամ երեք օր շարունակվում էր:

Այս երեսփոխան այնքան աւելի բնորոշ է, երբոր խնդիրը (ժողովրդական անցեալներից զերծ), սքանչելի կազմուածք ունեցող մի մարդի վրայ է, և որը քաղաքական կեանքի մէջ մտնելուց առաջ քաջատու էր: Դիւրագրիկ եղած լինելու մասին իրա փոխարկից զանդատում էր, նրան պատանում էր, որ բարի և քաղցրաբար էր, բարկանալ որի մասին խորապէս զգում էր:

Իրա ծանր գրագումները ընդհատելու եւ ինքնիրան սկար ցոյց տալու քաջութիւնը չունենալով, վիճակը վատթարացաւ և շուտով իր ճառասուտութիւնները նրանից վրժուեցին: Նրա խօսուածքը շատ արագ էր, վանկեր եւ նոյնիսկ բռնակցակում էին առանց զեղանու: Նրա զլիսում մասնունները միանգամ խանգարելով արագապէս անհետանում

ցած ըլլալով պէտք է խոստովանել, նախ խիստ վատ ապաւորութիւն ձգեց մեր վրայ, բայց իրականութիւնը շուտով փարատեց մեր կասկածները: Իսկապէս, պէտք էր զանազանի անձը գործէն: Մեզի համար անակնկալ մըն էր տեսնել այդ անձերը, որոնք երբեմն այնքան խեղ ու ըմբոստ գտնուած էին ամէն փրկարար նորութեան, հիմայ կողմէն իրենք իսկ զլուխ անցնել հիմնական շինիչ բարեկարգութեան մը: Նորընտիր հոգաբարձութեան այս գողելի ընթացքին հանդէպ մեզի կը մնայ միայն անկեղծօրէն շնորհատրել զիրենք: Եւ թող թող արուի մեզ յուսալ թէ, իրերու և գործերու այս համերաշխութիւնը ֆիլիսոփայի հայ հասարակութեան համար սկիզբը պիտի ըլլայ բարոյական նոր շրջանի մը, ազատ ու անուհման, որուն ստատիստիկական փրկուէտ զարգացման մէջ հետզհետէ պիտի շնչուին, պիտի հալին անհատական հակառակութիւններն ալ, ինչպէս ամպերէն ինկած կաթիլ մը ջուրը կը հալի ովկիանոսի անհունութեան մէջ:

Ապահովաբար նորընտիր թաղականութեան ու հոգաբարձութեան հաւաքական աշխատանքի կոչելը: Ինչ ալ ըսեն մէկ քանի շարակալներու, այդ խումբը միշտ վեր կը մնայ ամէն նկատումէ, իրենց պաշտօնին գերազանցապէս նուիրուած, զարգացեալ, եւանդուն ու պարտաճանաչ, անոնք ամէն տեղ նոյն յաջողութիւնը ցոյց տուած են: Պօլիս, գաւառները ինչպէս Պուլ-

էին, յիշողութիւնը նրան նուազ վստահելի էր թւում. եւ երեւակայութիւնը վատ ու գաղափարներով լիքն լինելով հանցեք, վատ եւ խառնաշփոթ կերպով արտայայտելու նրա համար մի ճշմարիտ պատիժ էր. եւ շատ ժամանակներ ճառասուտութիւնը այնպէս արտոբացում էր, որ, նրան առանց շատ որոշ նշաններ ունենալու, լսելով հասկըցվում էր թէ այդ մարդը բնաիրա նորմով վիճակում չէր գտնուում, երբ նկատվում էր նրա արտասանութեան եղանակը եւ արտայայտութեան անձնորոշութիւնը: Կարճ միջոցում, նրա ծանրութիւնը 15 քիւս պակասեց: Գիշերները անքնութեան եւ սկարեցողից քրտինքի ենթակայ էր: Մի ամսուայ հանգիստը այս արտասանիչները անհետացնելու և ընդհանուր վիճակը բարւոքելու համար բաւական եղաւ:

Բարեկամներու մէկը, որ բոժիկ չէ, սակայն գիտէր թէ մտաւոր յոգնածութեան վրա նիւթեր էի հաւաքում, ինձ պատմեց: Հստից իրատու նը վիճակարար մի երեսփոխանի պատմութիւնը, որի հետ ինքը ճամբորդեց: Այս երեսփոխանը այն աստիճան շարաչար յոգնած եւ մտաւորապէս այնքան ուժասպասված էր երեւում նրան, որ բարեկամս ինձ հարցրեց թէ աշխատութեան չափազանցութեամբ նա չէ՞ր ենթարկված

կարիս: Գրեթէ ճակատագրապէս վիճակուած միշտ պաշտօնավարելու անկարգ, անկանոն, բարոյապէս ապականեալ վարժարաններու մէջ, լուսաւորութեան առաքեալներու պէս, ամէն տեղ իրենց հետ բերած են կարգապահութիւնը, պարտաճանաչութիւնը, ուսման սէրը, զարգանալու փափաքը աշակերտներու սրտին մէջ: Ամէն տեղ սիրուած ու յարգուած են աշակերտներէն ինչպէս հասարակութեան, և ամէն տեղ, փոխադարձաբար, նոյն պուրգուրանքով սիրած են իրենց աշակերտներն ու հասարակութիւնը: Գեո. երեկուան պէս կը յիշեմ, ասոնցմէ մէկուն Պօլսոյ մէկ վարժարանէն բաժնուածին, աշակերտներուն պարզած յուզիչ տեսարանը: Տխուր, խոյս տուող անդարձ երջանկութեան մը պատճառով յուսահատութեամբ, այդ պաշտելի հոգիները, որոնց մէջ աշխարհի աղանքը գեո բոյն գրած չէին, կաղաչէին, կը պաշտէին անոր շի բաժնուիլ իրենցմէ, և անկէ ետքը, ամէն անգամ երբ այդ աղոյք քով կերթայի, միշտ նոյն ախուր յիշատակը կարծես իրենց միաքը կուգար, մանկական անմեղ յափշտակութեամբ կը սկսէին պատմելու նոր հետ անցուցած կեանքէն միջադէպ մը: Եւ աշակերտին զարգացման համար մեծապէս կը նպաստէ իր ուսուցչին տածած սէրը. անիկա այդ մատաղ հոգիներուն մէջ գործումուած էր իբր մարմնացումը անձնութեան, խոնարհութեան, անշահախնդիր, խանդակաթ սիրոյ մը որուն արտայայտութիւնը իրենց ընտանեկան յարկին մէջ իսկ, երբէք չէին կրցած գտնել թերեւս...

ուղեղային ծանր մի հիւանդութեան: Այս երեսփոխանը երբոր մէկի հետ խօսակցում էր, իրա խօսքերի թեւը կորցնում էր: Նիւթից ամենափոքր չեղումը բաւական էր լինում նրան շիթելու, առանց նրան կարելի չէինելու գտնել իրա գաղափարները: Նոյնիսկ կարճ միջոցում ինքնիրան սուս էր հանում. բարեկամս կատակով քանիցս նրան ազդարարեց յետտոյ, արգահատելով այլեւս չը պընդեց, իմանում եմ, որ այս երեսփոխանը վերընարկել է. ուրեմն ուղեղային ծանր մի հիւանդութիւն է, այլ շատ շատ մտքի ուժասպասութիւն:

Բարեկամներիցս մէկը ինձ նկատել տեւեց թէ զիւսանակները չուտով վարակիչ հիւանդութիւնների են ենթարկվում և երիտասարդ մեռնում են. մի բան, որ պէտք է վերագրել նեարդային սխտեմային: Յոգնածութեան վրա տակալին շատ ասելիք բաներ պիտի ունենայի, սակայն այս հաստորի պարունակած նիւթերի արդէն չափազանց երկարութիւնը պիտի կարողանար ընթերցողներին ձանձրացնել:

Դոկտ. Կ. Փաշայան
(Եւրոպական)

սրպէս զի թղթակցութիւնս
ամբողջութիւն մը կազմէ . ըսեմ
նաեւ թէ Այցելու հովիւ , Գեր .
Տ. Բարթոլոմէոս Ծ. վրդ. Պաղ-
ճեան մեծ բաժին մը ունի Թիւրքի-
պէի խաղաղացման գործին մէջ .
Այս անկուն ձերտնին , իր տա-
րիքին հակառակ , զարմանալի
տոկոսութիւն մը ցուցուց ան-
ասան կամքի . իրեն սկզբունք
ունենալով սահմանադրական օ-
րէնքներն ու արդարութիւնն
չուղեց ոչ մէկ կողմնակի ազդե-
ցութեանց տակ մտնելու , ու
անցեալ շաբթու մեկնեցաւ յա-
ջողութեամբ դուրս հանելով այն
գործը որուն համար զրկուած էր
ինք .

Հիմա հասարակութիւնը պէտք
է բանայ իր քաղիքն բերաններ-
ը . արդի հոգաբարձութիւնը
նախակրթութիւնը ձրի հոշակեց-
կայց անկա տրամադրելի գան-
ձեր շունի վարժարանին սխու-
ճէն գոցելու համար . ալզ . տուրք
հանգանակութիւն , ներկայացում
անուններուն տակ զարձեալ մու-
զովորդին պիտի դիմէ , և այս
վերջինը պարտաւոր է . քանի որ
բարեկարգուած վարժարան կու-
ղէր , զայն կարենալ պահելու
համար , առանց խնայելու , սի-
րով իր քսակը բանալ հոգաբար-
ձութեան ու թաղականութեան
առջեւ . Տեսնենք Թիւրքիպէցիները
որքան ընդունակութիւն պիտի
ցուցնեն իրենց զոհողութեան
պարտքը ըմբռնելու .

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Հոշակաւոր բրոքէօսէր Զան-
չեանի , որ իր ուսերէն ժողո-
վածոյի հրատարակութիւնով ա-
հագին օգուտ տուաւ Հայաստանի
որբերուն , հրապարակագրական
25ամեայ յոբելանսը պիտի կա-
տարուի Ռուսիոյ մէջ , Պ. Զան-
չեանի գործերը բոլորն ալ ուս-
ելողով են . Ինքը մեծ հոշակ
ունի Ռուսիոյ մէջ և մեծ յար-
գանք կը վայելէ . Միշտ եղած է
ուս աշատամիտ գրագէտներուն
բանակի մէջ .

— Պուլկարիոյ հովիւ Պաղճեան
վրդ. Թիւրքիպէն ելած է Պուլկա-
րիոյ միւս քաղաքները այցելե-
լու համար : Առաջին անգամ այ-
ցելեր է թաթար Բաղարճըգ :
Եթէ Պուլկարիոյ հովիւը ամէն
տեղ ալ նոյն դիրքը պիտի բռնէ
ինչպէս որ ունեցաւ Թիւրքիպէի
մէջ , ամէն տեղ ալ պիտի յար-
գուի :

— Պատրիարքին տուած գան-
գատները քննող յանձնաժողովին
թիւրք անդամներն են , թուր-
խան փաշա և Ահմէտ Բէֆիզ պէյ-
ներքին գործոց նախարարու-
թեան ենթախորհրդականը :

— Փրանսոյի վաճառականու-
թեան , հարդրակցութեան Գա-
խարարը հրաւիրած է Պ. Զերա-
լը մասնակցելու միջազգային
պատմական և կրօնական զօնկ-

րէին , որ տեղի պիտի ունենայ
1900ի ցուցահանդէսի ժամանակ ,
սեպտ . 9ին .

— Միջազգային կաթնովի պատ-
ուիրակը Պապին հարդրած է թէ
Վանայ վիլայէթին մէջ 50,000
նետարականներ և 30,000 հայ
կաթնովիութիւնը ընդունած են :

Իրաւունքի ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԸ

Կարգացինք Իրաւունքի չորեքար-
թի օրուան համարը . որուն մէջ
մասնական ճիգ էր թափած ճար-
տուածի խմբակիւր տգէտ հանել ընտ-
րողական գործերի մէջ :

«Շարժում»-ը իր այդ լուրը հարդ-
րած էր միմիայն պաշտօնական յայ-
տարարութեան մը վրայ հիմնուած ,
սրով անդուս Աւագրեց քահանան
ժողովուրդը հրաւիրում էր Թաղական
Խորհրդի ընտրութեան մասնակցելու
համար :

Ճշմարիտ շատ գիտուն է Իրաւունքի
խմբակիւրը և մենք անկեայն պատ-
կանաքով կը խոնարհինք այդ սե-
սակ զիտունները առաջ . . . թիզ . . .
որ փոխանակ խնդրը պարզելու
եղած էր Մարտիրոս հոր յայտարար-
ութեան պակասութիւնը ուղղելու
և թէ կայ :

Ֆեդիոյ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պօլսոյ «Թայմզ»-ի թղթա-
կիցը կը հեռագրէ հետեւեալը .

Պօլսոյ ստիկանատան մէջ բը-
ժիշկներու յանձնաժողով մը
կազմուած է , որուն առջեւ կը
տարուին ձերբակալուած երի-
տասարգ թուրքերը և քննութե-
նէ մը անցնելով իբր խենթ յի-
մարանոց կը նետուին :

— Ամսոյս 18ին Լօնարա որոշ
յուզմունքի մը մէջ , նախարար-
ական խորհրդակցութիւն մը
տեղի ունեցած է Թրանսօլի
մասին . Ամբոխը ծախահարեր է
նախարարները իրենց ձեռք ա-
ռած միջոցներուն համար . Խոր-
հրդակցութիւնը երկու ժամ
տեւեր է . հետեւանք այս է .
լրագիրներու մէջ յայտարարել
թէ կառավարութիւնը դեռ ստա-
ցած չէ Ձեմպըրէյնին վերջին
հեռագրի պատասխանը . հեռագ-
րի մը ծրագիրը վիճաբանուած
է , որուն ձեւը քանի մը օրէն
պիտի յայտարարուի . վերջապէս
որոշուած է երեսփոխանական
ժողով գումարել :

— Լոնտրայի մէջ ամբոխը հե-
տըզհետէ կը զրգուրի . ամէն օր
աղմկալի և յուզիչ հայրենասի-
րական ցոյցեր կը ըլլան : Լոնտրան
իրեն աղագայութիւնը ունի Գա-
ւառները աւելի խաղաղ են : Ման-
չէսթը և Նիւսիսային կողմերը
պատերազմի դէմ են . հարաւի
նաւահանդիսներու մէջ ընդհա-
կառակը շատ զրգուած են :

— Փորթուգալի մէջ ժանտախ-
տը նորէն կը սաստկանայ , թա-
ղուհին ընկնդրութիւն է տուեր
Ֆրանսոյի բժիշկներէն մէկուն ,
որոնք գոցած են ժանտախտը
ուսումնասիրելու : Թագուհին ալ
բժշկուհի է . իր սղուն հիւանդու-

թեան միջոցին , քանի մը տա-
րի առաջ սրտեց սորվիլ , ու
սորվեցաւ :

— Գերմանիոյ և Ֆրանսոյի կա-
ռավարութիւնները համաձայնած
են հեռախօսով միացնել Երկու-
երկիրները : Մտերս Փարիզի և
Պերլինի մէջ հեռախօսական գիծը
պիտի բացուի :

— «Կլոսկ» թերթի Ս. Բեթերս-
պուրի թղթակիցը կը հեռագրէ
թէ . Ռուս կառավարութիւնը ու-
րոշած է արիւսպետի կօրգատօ
կղզին , որ կը գտնուի Գորէա
նեղուցին մէջ . Այս կղզին Ռու-
սական նաւատորմին համար
յննակէտ մը պիտի ըլլայ և պի-
տի ապահովցնէ Վլատիվասթօկի
և Բորգ-Արթիւրի հարդրակ-
ցութիւնը :

Պուսական այս արիւսպետութիւնը
պիտի դրդէ ձաբոնին եռան-
դուն կերպով բողոքելու , սրով-
հետեւ ձաբոնը միշտ հակառակ է
եղած ուսական նաւատորմին
ներկայութեանը Գորէայի քա-
ղերը :

— Մատրիաի մէջ հասարակա-
պետականներու միթիւնի մը տեղի
ունեցեր է . 6000 մարդէ աւելի
մասնակցած են միթիւնին :

Փրանսոյի , Իտալիոյ և Փոր-
թուգալի նշանաւոր հասարակա-
պետականներէ ստացուած բաղ-
մաթիւ քաղաքական դրութիւն-
ներ կարգացուեր են և ընդուն-
ուեր են բուռն ծափահարու-
թեամբ :

Խիստ ճառախօսութիւններ ե-
լած են միապետական կառավա-
րութեան դէմ և Պերկուսի կաթո-
լիկ գօնկրէին դէմ . յանձնա-
խումբ մը կազմած են բոլոր հա-
սարակապետականները միացնե-
լու համար :

Միթիւնը վերջացած է առանց
միջադէպի մը :

— Օգոստոս 16ի երեկոյան ժա-
մք 9ին , ընկերվարականները
թմափորով անցած են Պուտարէթի
փողոցներէն յայտարարելով ընդհ-
մարդկութեան վիշտը . Օբէրիա-
յի գիմացը ամբոխը սպառնական
դիրք բռնած է և գիմագրած է
ոստիկաններուն , որոնք կուզէին
ամբոխը ցրուել : Մտ 610 մարդ
ձերբակալուած է : Ժամը 10ին
խաղաղութիւնը բոլորովին վե-
րահաստատուած է :

— Ամերիկայէն ալ Անգլիոյ ըն-
դարձակ պատրաստութիւններու
փոստեր կիմացուին : Մեծաքա-
նակ վախօճներու պատուէրներ
ստացուած են հարաւային Ամերի-
կէն . Շիգակոյի լրագիր մը կը
հաղորդէ թէ ձիու առեւտրով
ղբաղող մեծ վաճառատուն մը
Լօնտրայէն հեռագրով պատուէր
ստացած է մեծ քանակութեամբ
ձի գնել . նոր Օրէանէն ալ կը
հարդրեն որ Մեծն Բրիտանիա
3000 շորի պատուէր տուած է
հարաւային Ամերիկէի համար :

—) (—

Յ. ՃԱՆԿԻԻԼԵԱՆ
ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱՅ
ԻՆՍՏԻԿՆԱԿԱՆՈՑ
• Թիւ 389 Իսկիդ-պաշի

Կը վաճառուի ծխախոտ , բոթայի
և աղերսագրի ամէն տեսակ բուլբը
նաեւ «Շարժում»-ը :

ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃՍՐԱՆ
«Սանքրայ»

Հանրածանօթ զբօսարանապետ
Տիգրան Թիւֆէնքճեան պատիւ
ունի ծանուցանել արդոյ հասա-
րակութեան թէ Մուսալայի
հրապարակին վրայ բացած է
«Սանթրայ» դարեջրատունը , որ
ամէն տեսակ ըմպելիք , սեզական
թէ և ևրպական , ընտիր տեսակ-
ներէն՝ պատրաստ են գոհացնե-
լու ամենէն խտտպահանջ փափ-
կաճաշակները : Աւելորդ է ըսել
թէ սպասարկութիւնը անթերի է
սպասք յետին ծայր մասը բն .
Այս առաւելութիւններով հան-
դերձ գիները յոյժ գիւրմասա-
շելի :

ԿՈՒՂԻՔ ՀԱՐՄԱՆՈՂ

Դիմեցէ՛ք

Մ. Թիւթիւնճեան և Ընկ.
Ի Ռուսնոյ

Ուր ըստ ստաշնոյն կը վաճառեն ,
Սօֆիա քաղաքի՝ Պուլկարական կա-
ռավարութեան կողմէ վաւերացած
վիճակահանութեան Լ. շրջանի սա-
սակները :

Օտար երկիրներէ յանձնարարու-
թիւններ եւս կը նկատուին :

ԸՆԴԱՐՃՍԻ ԵՐԿՐԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԱՆԱԿԱՆՈՑ

Հին և նոր Ազգ. երգերու գին 2 ֆր.
սոյն երգարանը կը ծախուի վառնա .
Ա. Զարպանէլեանի գրառուներ նաեւ
կը գանուի ամէն տեսակ գրոցական
և վիպական գրքեր . դրամի փոխա-
րէն կը նորոնի նաեւ նամակագրոյժ .
Գնում եւ վաճառում ամէն տեսակ
գործածուած նամակագրոյժները :

Ս. ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ
ԿՕՇԿԱԿԱՐ

Մուսալայ , քաղցիք փողոց .
Հանի Հասանի օրէյն օակ :

Ճաշակաւոր , տոկուն և ձեւաւոր
կօշիկ շինել աւել օգտուած պէտք է գիմէ
Պ. Ստեփան Ֆորասանճեանի , որուն
ճարտարութիւնը մէկ փորձով երեւան
կեղայ :

ԻՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆԱՐԺՈՒՄԻ

Կը սպազրուին ամէն լեզուէ
այցեատմա , հասցէատմա , նամա-
կաղուխ , հարսանեկան հրաւի-
րագիր , մահազգ , ինչպէս նաեւ
պրօշխուներ :

Գիները յոյժ գիւրմասաշելի .
Ուրիշ քաղաքներէ եկած
յանձնարարութիւններ ճշգր-
թեամբ և վաւերով կը կատար-
ուին :

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԻԹԻԿ

Печатница «Взаимность» Варна